

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2022 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

Przewodniczący: Sędzia Marcin Miczke

po rozpoznaniu 20 maja 2022 roku w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko Ł. K.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu

z 25 stycznia 2022 r.

sygn. akt V C 5668/18

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 281,40 zł (dwieście osiemdziesiąt jeden złotych i czterdzieści groszy) z:

a. odsetkami ustawowymi od 27 marca 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.,

b. odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 107 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 220 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Marcin Miczke

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Sąd Okręgowy nie przeprowadzał postępowania dowodowego, zatem uzasadnienie wyroku, zgodnie z art. 505¹³ § 2 k.p.c., zawierać będzie jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W sprawach, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza tysiąca złotych, uzasadnienie wyroku ogranicza się do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa - art. 505⁸ § 4 k.p.c. Od uznania sądu opartego na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy zależy rozszerzenie tego uzasadnienia o pozostałą treść określoną w art. 327¹ § 1. W tej sprawie nie ma takiej potrzeby.

Zasadne okazały się zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c., jak również wszystkie zarzucane przez apelującego przepisy prawa materialnego, w szczególności w postaci art. 65 § 1 k.c. w zw. z art. 16 ust. 1 Prawa Przewozowego, art. 117 § 2¹ k.c. w zw. z art. 22¹ k.c. w zw. z art. 117 § 2 k.c.

W sprawie zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 15.11.1984 r. – Prawo Przewozowe, w wersji obowiązującej w dacie przewozu pozwanego przez poprzednika prawnego powoda – Miasto P. – (...)w P..

Zgodnie z treścią art. 16 ust. 1 ww. Prawa Przewozowego, umowę przewozu zawiera się przez nabycie biletu na przejazd przed rozpoczęciem podróży lub spełnienie innych określonych przez przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego warunków dostępu do środka transportowego, a w razie ich nieustalenia - przez samo zajęcie miejsca w środku transportowym.

Niespornie, jak prawidłowo ustalił to Sąd Rejonowy, pozwany w dniu 12 marca 2014 r. podróżował pojazdem (...) komunikacji miejskiej linii nr 4, organizowanej przez Miasto P. – (...) w P., bez ważnego dokumentu przewozu, za co przewoźnik po kontroli naliczył opłatę dodatkową w łącznej kwocie 280 zł, a wszystko to zostało potwierdzone wezwaniem do zapłaty – k. 6, gdzie przewoźnik domagał się także zwrotu należności za przewóz w kwocie 1,40 zł. Nie budzi wątpliwości i to, że wierzytelność z tego tytułu została zbyta przez Miasto P. na rzecz powoda w dniu 29 marca 2016 r. – k. 7-9.

Wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji, brak podstaw do wyprowadzenia wniosku, że doszło do zawarcia umowy przewozu w rozumieniu przywołanego już art. 16 ust. 1 Prawa przewozowego. Apelujący podniósł w swojej apelacji, że zasady korzystania ze środków komunikacji pierwotnego wierzyciela określał Regulamin przewozów określający warunki obsługi podróży, odpraw, oraz przewozu osób i rzeczy w lokalnym transporcie zbiorowym (komunikacji miejskiej), organizowany przez (...) w P., stanowiący załącznik do zarządzenia nr: (...) Prezydenta Miasta P. z 14 lipca 2011r. zwany dalej: „Regulaminem”. W świetle prawa przewozowego, przepisów kodeksu cywilnego i w/w Regulaminu, w okolicznościach sprawy zajęcie miejsca w środku transportu nie świadczy o tym, że strony zawarły umowę przewozu. Stosownie do treści art. 16 ust. 1 Prawa przewozowego, ta okoliczność może mieć znaczenie tylko, gdy zawarcie umowy przewozu nie jest warunkowane nabyciem biletu na przejazd albo w razie nieustalenia przez przewoźnika innych warunków dostępu do środka transportowego.

Przewoźnik nie określił warunków dostępu do środka transportowego, bo dostęp do niego jest wolny, każdy może to miejsce zająć. Nie jest zatem tak, jak w przypadku przewozów lotniczych, gdy warunki dostępu są określone i nie ma możliwości, bez spełnienia warunków dostępu, zajęcia miejsca w samolocie.

Regulamin przewozu w § 9 ust. 1 wskazuje, że umowę przewozu zawiera się poprzez zajęcie miejsca w pojeździe. Jednakże takie stwierdzenie nie świadczy o ustaleniu warunków dostępu do środka transportowego, jest on wszak dostępny dla każdej osoby fizycznej. Co najważniejsze, taki jednostronny zapis Regulaminu nie zastępuje oświadczeń woli stron umowy przewozu. Wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli) - art.60 k.c. Aby jednak stwierdzić, że strony umowę zawarły, oświadczenie woli powinno być wyrażone w sposób dostateczny. Sposób rozumowania Sadu I instancji prowadzi do wniosku, że zastąpił on oświadczenie woli Ł. K. postanowieniem Regulaminu, co jest oczywiście niezasadne.

Zgodnie natomiast z art. 65 § 1 k.c. oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Według § 2 w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Z ustalonych przez Sąd Rejonowy faktów nie wynika, że wolą Ł. K. było zawarcie umowy przewozu. Przeciwnie, wynika, że chciał przejazd wyłudzić. Aby przypisać Ł. K. wolę zawarcia umowy przewozu, trzeba by ustalić okoliczności wskazujące na wyrażenie tej woli. Byłaby to np. sytuacja, gdy Ł. K. zajął miejsce w środku komunikacji publicznej i posiadał ważny bilet na przejazd, ale nie mógł go skasować wobec awarii kasownika. Można wyobrazić sobie i taką sytuację, gdy z dowodów i okoliczności sprawy można ustalić, że Ł. K. znał treść Regulaminu (a więc zapis,

że zajęcie miejsca w środku transportu oznacza zawarcie umowy przewozu) i zajmując miejsce w środku komunikacji publicznej wyraził przez to taką właśnie wolę zawarcia umowy, co następnie potwierdził przed sądem. Jednakże świadomość treści Regulaminu przewozu (...) jest znikoma, co wynika z zasad doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania i bez dodatkowego dowodu nie da się jej przypisać Ł. K.. Nadto Ł. K. nie potwierdził, że jego zachowanie –zajęcie miejsca w środku transportu wyrażało wolę zawarcia umowy. Odnosnie pierwszej sytuacji to Ł. K. nie miał ważnego biletu i nic nie wskazuje na to, aby kasowniki nie były sprawne.

Zgodnie z § 10 ust. 1 i § 11 Regulaminu, „Pasażer ma obowiązek posiadania ważnego dokumentu przewozu (§10), nadto podczas dokonywania kontroli dokumentów przewozu pasażer ma obowiązek okazania kontrolerowi ważnego dokumentu przewozu (§11). Zgodzić należy się ze skarżącym, że analiza treści poszczególnych postanowień Regulaminu wskazuje, że oprócz faktu zajęcia miejsca w pojeździe pasażer był zobowiązany do posiadania ważnego dokumentu przewozu – biletu w określonej wysokości, oraz okazania tego dokumentu podczas rutynowych kontroli. Posiadanie tego ważnego biletu i jego skasowanie jako warunki skorzystania ze środków transportu publicznego w P. są powszechnie znane nawet dzieciom. Te właśnie okoliczności (zajęcie miejsca w środku transportu, posiadanie ważnego biletu na przejazd i jego skasowanie) wyrażają wolę zawarcia umowy przewozu. Brak ważnego biletu na przejazd wskazuje na wolę skorzystania ze środka transportu bez zawierania umowy, a więc na wolę wyłudzenia przejazdu bez świadczenia wzajemnego w postaci zapłaty ceny za przejazd.

W doktrynie wyrażono pogląd (komentarz do art. 16, redakcji D. Ambrożuk [w:] D. Dąbrowski, K. Wesołowski, D. Ambrożuk, Prawo przewozowe. Komentarz, wyd. II, LEX/el. 2019), że „zajęcie miejsca w środku transportowym przez osobę, która nie miała woli zawarcia umowy przewozu osób i uiszczenia należności przewozowych, w sytuacji gdy do zawarcia umowy dochodzi przez nabycie biletu albo przez spełnienie innych określonych warunków zawarcia umowy (np. skasowanie biletu), nie prowadzi do zawarcia tej umowy per facta concludentia. Podróżni podróżujący „na gapę”, czyli nieposiadający ważnego biletu i niemający zamiaru zakupić takiego biletu, nie zawierają z przewoźnikiem lub organizatorem publicznego transportu zbiorowego żadnej umowy, a świadczenie przewozowe próbują wyłudzić.” Sąd Okręgowy ten pogląd podziela. Błędem Sądu Rejonowego okazało się to, że przypisał Ł. K. fikcyjną, bo nie wyrażoną przez niego, ale przez przewoźnika w Regulaminie, wolę zawarcia umowy, gdy okoliczności sprawy na to nie wskazują.

Wobec powyższego trafne okazały się te zarzuty naruszenia prawa procesowego oraz prawa materialnego, które zostały wymierzone w prawidłowość ustalenia przez Sąd pierwszej instancji faktu zawarcia umowy przewozu.

Skoro brak było podstaw faktycznych i prawnych do wyprowadzenia wniosku, że doszło do zawarcia umowy przewozu pomiędzy pozwanym a przewoźnikiem, a tym samym dokonania czynności prawnej, to wykluczyć należało dopuszczalność przypisania pozwanemu statusu konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., co wadliwie uczynił Sąd Rejonowy. (w tym zakresie na dobry trop naprowadza wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 września 2016 r. C-261/15 wydany na kanwie prawa belgijskiego) Zbędne pozostaje więc bliższe rozważenie drugiej przewidzianej w tym przepisie przesłanki „statusu konsumenta”, tj. tego, czy czynność prawna była niezwiązana bezpośrednio z działalnością gospodarczą lub zawodową pozwanego.

W konsekwencji braku podstaw do przypisania pozwanemu statusu konsumenta, za zasadne należało uznać zarzuty naruszenia prawa materialnego podniesione w apelacji. Skoro pozwany nie był konsumentem, to Sąd Rejonowy nie mógł z urzędu uwzględnić przedawnienia roszczenia, bo przepis art. 117 § 2¹ k.c. w zw. z art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 13.04.2018 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U.2018.1104), nie miał z tej przyczyny zastosowania.

Obciążenie osoby, która wyłudziła przejazd, opłatą za przejazd i opłatą dodatkową wynika z art.33a ust.3 Prawa przewozowego. Uprawnienie dla Rady Gminu do określenia opłaty dodatkowej i jej wysokości wynika z art.34a ust.1 i 2 Prawa przewozowego. Sama opłata dodatkowa jest sankcją prawa cywilnego sui generis (Ambrożuk Komentarz do art.33 Prawa przewozowego teza 3 Legalis) Przysługuje zatem przewoźnikowi bez związku z umową przewozu. Nie ma

wątpliwości, że pozwany powinien zapłacić opłatę za przejazd według obowiązującej taryfy. Jej pobranie w przypadku wyłudzenia przejazdu wynika wprost z przepisu prawa i także jest niezależne od zawarcia umowy przewozu.

Przepis Prawa przewozowego znajduje odzwierciedlenie w Regulaminie. Zgodnie z § 56 ust. 1 i ust. 2 Regulaminu, w przypadku stwierdzenia braku ważnego biletu na przejazd, dokumentu potwierdzającego uprawnienie do korzystania z przejazdu bezpłatnego lub ulgowego, kontroler jest uprawniony do pobrania należności za przejazd oraz opłaty dodatkowej albo wystawienia wezwania do zapłaty. Z kolei w przypadku odmowy uiszczenia opłaty za przejazd i opłaty dodatkowej, kontroler, na podstawie okazanego przez pasażera dokumentu tożsamości, wystawia wezwanie do zapłaty stanowiące dowód przejazdu pasażera. Przeprowadzona kontrola biletów wykazała, że pozwany nie posiadał ważnego biletu na przejazd. W związku z tym pozwanemu wymierzono opłatę dodatkową w wysokości 280 zł. Jednocześnie pozwany został zobowiązany do zapłaty należności za przewóz w wysokości 1,40 zł. Wezwanie do zapłaty zostało również opatrzone własnoręcznym podpisem oznaczonym (...). Termin płatności należności został wyznaczony na 14 dni od chwili wystawienia wezwania – k. 6. Wobec powyższego, to na pozwanym zgodnie z treścią art. 6 k.c. spoczywał obowiązek wykazania, aby w trakcie kontroli biletów posiadał ważny bilet na przejazd komunikacją miejską. Pozwany nie zajął stanowiska w sprawie (Sąd Rejonowy wydał wyrok zaoczny), zatem okoliczności wskazane przez powoda należało uznać za przyznane. Przedłożona przez powoda umowa cesji z dnia 29 marca 2016 r., na mocy której powód nabył wierzytelność wobec pozwanego, nie budziła zastrzeżeń Sądu.

W świetle powyższego uznać należało, że powodowi przysługuje w stosunku do pozwanego roszczenie o zapłatę kwoty 281,40 zł, w tym 280 zł tytułem opłaty dodatkowej oraz 1,40 zł tytułem opłaty za przewóz, zgodnie z art.33a ust.3 Prawa przewozowego.

Powód w pozwie wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 281,40 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 27 marca 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty. Pozwany zobowiązany był zatem do uiszczenia należności za przejazd bez biletu w terminie 14 dni od daty kontroli i od dnia 15 – go pozostawał w związku z tym w zwłoce (czyli od dnia 27 marca 2014 r., skoro wezwanie do zapłaty zostało sporządzone w dniu 12 marca 2014 r.). Roszczenie odsetkowe znajduje uzasadnienie w treści art. 359 § 1 k.c., oraz treści art. 481 § 1 k.c.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uwzględnił powództwo w całości, o czym orzeczono w sentencji.

Koszty procesu w I i II instancji ponosi pozwany na podstawie art. 98 §1 i 3 k.p.c. (w II instancji w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.). Powód wygrał postępowanie w całości, tak w I instancji, jak i w II instancji. Na koszty procesu w I instancji składa się opłata od pozwu w kwocie 30 zł uiszczona przez powoda oraz wynagrodzenie jego radcy prawnego w kwocie 60 zł na podstawie § 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, oraz kwota 17 zł opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Koszty za II instancję to opłata od apelacji 30 zł, na którą zostało zaliczona kwota 100 zł uiszczona od wniosku o sporządzenie uzasadnienia oraz wynagrodzenie radcy prawnego powoda w kwocie 120 zł na podstawie § 2 pkt 1 i § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Wynikająca z art.26b ust.2 zdanie drugie zasada, że ewentualna nadwyżka zaliczonej opłaty od uzasadnienia na rzecz opłaty od apelacji nie podlega zwrotowi w pozostałej części nie dotyczy zasad ponoszenia kosztów procesu, bo te wynikają z art.98 i następnym k.p.c. Skoro powód poniósł koszt opłaty od wniosku o uzasadnienie wyroku i był to koszt celowy, to zasada odpowiedzialności za wynik procesu nakazuje zwrot tego koszty przez pozwanego na rzecz powoda.

Marcin Miczke